

PRAWO BANKOWE

Komentarz do przepisów
cywilnoprawnych

Barbara Bajor, Lechosław Kociucki
Jędrzej M. Kondek, Katarzyna Królikowska

KOMENTARZE

PRAWO BANKOWE

Komentarz do przepisów
cywilnoprawnych

Barbara Bajor, Lechosław Kociucki
Jędrzej M. Kondek, Katarzyna Królikowska

KOMENTARZE

Zamów książkę w księgarni internetowej

proinfo.pl
księgarnia internetowa

Stan prawny na 1 sierpnia 2020 r.

Recenzent

Dr hab. Mariola Lemonnier, prof. UWM

Redaktor prowadzący

Kinga Zajac

Opracowanie redakcyjne

Violet Design Wioletta Kowalska

Projekt okładek serii

Wojtek Kwiecień-Janikowski, Przemek Dębowski

Poszczególne części komentarza napisali:

Barbara Bajor – art. 6a–6d, 7, 63–67a, 69–70a, 74–78a

Lechosław Kociucki – słowo wstępne, art. 1–4, 5, 6, 7a, 8, 49–55, 57–59,

60–62, 71, 73, 89–92b, 92d, 93, 95, 101, 102, 105a, 109–111a

Jędrzej M. Kondek – art. 56, 56a, 59a–59c, 80–84, 92ba–92bd, 93a, 111c

Katarzyna Królikowska – art. 85–87, 104, 105

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przystępujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

prawolubni

SZANUJMY PRAWO I WŁASNOŚĆ
Więcej na www.legalnakultura.pl
POLSKA IZBA KSIĄŻKI

© Copyright by Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2020

ISBN 978-83-8187-809-8

Dział Praw Autorskich

01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33

tel. 22 535 82 19

e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

SŁOWO WSTĘPNE

Czytelnik może zapytać o celowość komentowania tylko części – prywatnoprawnej – przepisów ustawy z 29.08.1997 r. – Prawo bankowe. Jest to w przekonaniu autorów tego komentarza zasadne przede wszystkim ze względu na odrębność materii cywilnoprawnych Prawa bankowego od pozostałych, publicznoprawnych przepisów tego prawa. Odrębność ta wynika z odmiennej metody regulacji i odmiennego przedmiotu regulacji. Na zakreslenie kręgu przepisów objętych komentarzem wpłynęła też coraz powszechniejsza specjalizacja wśród prawników zajmujących się prawem bankowym, zarówno teoretyków, jak i być może bardziej praktyków. Sprawą nieobjętą dla użyteczności będzie też wynikająca ze specjalizacji mniejsza objętość komentarza.

Nauka prawa wskazuje kilka kryteriów pozwalających odróżnić prawo bankowe prywatne od prawa bankowego publicznego. Teoria prawa cywilnego wskazuje, że najbardziej precyzyjnym *criterium divisionis*, pozwalającym na identyfikację norm należących do prawa prywatnego, jest kryterium metody regulacji¹. Tylko ta metoda daje możliwość uzyskania podziału o charakterze klasyfikacyjnym, a więc zupełnego i rozłącznego. Precyzyjne określenie, co oznacza „prywatnoprawna metoda regulacji”, nie jest łatwe, pojęcie metody regulacji ma wiele aspektów, niekiedy spornych. Dla celów niniejszego komentarza przyjmujemy, że prawo prywatne to takie prawo, które reguluje stosunki społeczne z uwzględnieniem

¹ M. Safjan [w:] *System Prawa Prywatnego*, red. Z. Radwański, t. 1, *Prawo cywilne – część ogólna*, red. M. Safjan, Warszawa 2012, s. 32 i n.

autonomii woli stron; stosowana jest metoda regulacji prywatnoprawna, oparta na autonomii, a nie równości podmiotów stosunku prawnego. W znacznej mierze nieaktualny jest pogląd, że prywatnoprawna metoda regulacji znajduje zastosowanie w sytuacji równości stron stosunku prawnego². Oczywiście jest nierówność materialna stron w większości przypadków umów zawieranych przez bank. Także równość formalna coraz częściej jest przedmiotem ingerencji ustawodawcy mającej na celu zniwelowanie nierówności materialnej, a z drugiej strony przedmiotem *lex contractus*, regulaminów i innych dokumentów wydawanych przez banki dla klientów. Kryterium równości stron jako instrument wyodrębnienia prawa prywatnego pozostaje jednak o tyle aktualne, że przepisy tego prawa mają na celu zapewnienie, by w relacjach prywatnoprawnych nie występował element *imperium*, a więc podporządkowania jednych podmiotów innym, co stwarzałoby możliwość jednostronnego kształtowania pozycji drugiej strony stosunku prawnego³.

Kolejnym kryterium wyodrębnienia prawa prywatnego jest przedmiot jego regulacji. W przypadku prawa bankowego prywatnego będą, jak to ujmuje art. 1 *in principio* pr. bank., „zasady prowadzenia działalności bankowej”, a więc zasady dokonywania szeroko rozumianych czynności bankowych. Można im przeciwstawić zasady ustrojowe banków, nadzoru nad nimi itd., jak to określa art. 1 *in fine* pr. bank.: „zasady tworzenia i organizacji banków, oddziałów i przedstawicielstw banków zagranicznych, a także oddziałów instytucji kredytowych oraz zasady sprawowania nadzoru bankowego, postępowania naprawczego, likwidacji i upadłości banków”.

Wreszcie ostatnim kryterium wyodrębnienia prawa bankowego jest podmiot czy podmioty regulacji: banki (zdefiniowane w Prawie bankowym) i ich klienci. „Prawo bankowe ma charakter prywatny, wówczas, gdy reguluje stosunki prawne banków z klientami”⁴. Trzeba tu jednak zaznaczyć, że to kryterium nie może być stosowane w oderwaniu od kryterium przedmiotu regulacji: prawo bankowe prywatne reguluje zasady dokonywania

² Zob. A. Stelmachowski, *Zarys teorii prawa cywilnego*, Warszawa 1998.

³ M. Safjan [w:] *System Prawa Prywatnego*, t. 1, 2012, s. 40.

⁴ C. Sosikowski, *Publiczne prawo bankowe*, Warszawa 1999, s. 50, cyt. za: B. Smykla, *Prawo bankowe. Komentarz*, Warszawa 2011, komentarz do art. 1, teza 1.

czynności bankowych, w zasadzie nie reguluje natomiast czynności „zaplecзовych” banków, np. wynajęcia lokalu dla oddziału banku, co reguluje prawo prywatne „ogólne”).

Przedstawione kryteria pozwalają stwierdzić, że prawo bankowe prywatne reguluje wszelkie stosunki łączące banki z innymi podmiotami na zasadach rządzących szeroko rozumianym prawem cywilnym (prawem prywatnym), zwłaszcza na zasadzie autonomii stron stosunku cywilnoprawnego. Prawo bankowe prywatne reguluje materie prywatnoprawne w zakresie statutowej działalności banków; materie prywatnoprawne czynności „zaplecзовych” banków reguluje, jak wspomniano, prawo prywatne „ogólne”. Do prawa bankowego prywatnego należy też zaliczyć przepisy (normy) regulujące prywatnoprawne aspekty tworzenia i organizacji banków (uregulowane jednak poza Prawem bankowym, głównie w Kodeksie spółek handlowych).

Natomiast prawo bankowe publiczne stanowi część publicznego prawa gospodarczego. Jak wskazuje piśmiennictwo, przedmiotem publicznego prawa gospodarczego są te działania lub inne zachowania organów państwowych bądź samorządowych (tj. władzy publicznej), które stanowią wyraz prawnie określonych kompetencji interwencyjnych państwa w sferę swobodnego obrotu gospodarczego, a także wynikające z nich stosunki prawne⁵. Przez „kompetencje interwencyjne” nauka prawa rozumie wszelkie czynności władzy publicznej, bez względu na ich formę oraz charakter prawny, które powodują korektę lub ograniczenie działania czystego mechanizmu rynkowego (tj. opartego wyłącznie na kryterium indywidualnej efektywności ekonomicznej osiągananej w warunkach naturalnego działania mechanizmów podaży i popytu) w określonych dziedzinach stosunków gospodarczych⁶. Zatem do prawa bankowego publicznego zalicza się przepisy (lub w innym ujęciu – normy) regulujące publicznoprawne aspekty tworzenia i organizacji banków (aspekty prywatnoprawne

⁵ R. Blicharz, J. Grabowski [w:] *System Prawa Administracyjnego*, red. R. Hauser, Z. Niewiadomski, A. Wróbel, t. 8A, *Publiczne prawo gospodarcze*, Warszawa 2018, s. 22 i n.

⁶ Szerzej o kryteriach wyodrębnienia, przedmiocie i zakresie publicznego prawa gospodarczego – zob. R. Blicharz, J. Grabowski [w:] *System Prawa Administracyjnego*, t. 8A, 2018, s. 15 i n.

tworzenia i organizacji banków uregulowane są w szeroko rozumianym prawie cywilnym, w tym w prawie spółek i prawie spółdzielczym), przepisy (normy) regulujące fundusze własne, kapitał wewnętrzny i gospodarkę finansową banków, przepisy (normy) regulujące nadzór nad bankami, przepisy (normy) regulujące publicznoprawne aspekty zrzeszania, łączenia się i podziału banków, przepisy (normy) regulujące publicznoprawne aspekty planów naprawy oraz wczesnej interwencji, likwidacji i upadłości banków (szerzej – zob. komentarz do art. 1 pr. bank.).

Trzeba jednak zaznaczyć, że kryteria odróżnienia prawa bankowego prywatnego od prawa bankowego publicznego skuteczne *in abstracto* nie zawsze dają jednoznaczny rezultat w przypadku konkretnych przepisów. Raczej jest to podział typologiczny, polegający na podobieństwie do pewnego wzorca, niż zupełny i rozłączny podział klasyfikacyjny.

Nie będzie więc budziło wątpliwości objęcie komentarzem przepisów o umowie rachunku bankowego, umowie kredytu, o umowach, na podstawie których udzielane są gwarancje bankowe czy akredytywy. Wątpliwości takie mogą jednak powstać przy przepisach ogólnych czy przy niektórych przepisach dotyczących rozliczeń pieniężnych.

Dlatego spore znaczenie przy dokonywaniu wyboru przepisów, które mają być przedmiotem komentarza, miała też częstotliwość występowania w praktyce problemów interpretacyjnych dotyczących danego przepisu oraz istotność tych problemów dla praktyki.

Lechosław Kociucki

USTAWA

z 29.08.1997 r.

Prawo bankowe¹

(Dz.U. z 2019 r. poz. 2357; zm.: Dz.U. z 2020 r. poz. 284, poz. 288, poz. 321, poz. 1086)

(wyciąg)

¹ Niniejsza ustawa dokonuje w zakresie swojej regulacji wdrożenia następujących dyrektyw Wspólnot Europejskich:

- 1) dyrektywy 97/5/WE z 27.01.1997 r. w sprawie transgranicznych przelewów bankowych (Dz.Urz. WE L 43, s. 25);
- 2) dyrektywy 98/26/WE z 19.05.1998 r. w sprawie zamknięcia rozliczeń w systemach płatności i rozrachunku papierów wartościowych (Dz.Urz. WE L 166, s. 45, ze zm.);
- 3) dyrektywy 1999/93/WE z 13.12.1999 r. w sprawie wspólnotowych ram w zakresie podpisów elektronicznych (Dz.Urz. WE L 13, s. 2, ze zm.);
- 4) dyrektywy 2000/12/WE z 10.03.2000 r. odnoszącej się do podejmowania i prowadzenia działalności przez instytucje kredytowe (Dz.Urz. WE L 126, s. 1, ze zm.);
- 5) dyrektywy 2000/28/WE z 18.09.2000 r. zmieniającej dyrektywę 2000/12/WE odnoszącą się do podejmowania i prowadzenia działalności gospodarczej przez instytucje kredytowe (Dz.Urz. WE L 275, s. 37);
- 6) dyrektywy 2000/46/WE z 18.09.2000 r. w sprawie podejmowania i prowadzenia działalności przez instytucje pieniądza elektronicznego oraz nadzoru ostrożnościowego nad ich działalnością (Dz.Urz. WE L 275, s. 39);
- 7) dyrektywy 2001/24/WE z 4.04.2001 r. w sprawie reorganizacji i likwidacji instytucji kredytowych (Dz.Urz. WE L 125, s. 15, ze zm.).

Dane dotyczące ogłoszenia aktów prawa Unii Europejskiej, zamieszczone w niniejszej ustawie – z dniem uzyskania przez Rzeczpospolitą Polską członkostwa w Unii Europejskiej – dotyczą ogłoszenia tych aktów w Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej – wydanie specjalne.

ROZDZIAŁ 1

Przepisy ogólne

Art. 1. [Zakres ustawy]

Ustawa określa zasady prowadzenia działalności bankowej, tworzenia i organizacji banków, oddziałów i przedstawicielstw banków zagranicznych, a także oddziałów instytucji kredytowych oraz zasady sprawowania nadzoru bankowego, postępowania naprawczego, likwidacji i upadłości banków.

Literatura: M. Bączyk, *Umowy w zakresie czynności bankowych* [w:] *System Prawa Handlowego*, t. 5, *Prawo umów handlowych*, red. M. Stec, Warszawa 2017; M. Bączyk, *Zarys prawa bankowego*, cz. 1, *Prawo systemu bankowego*, Toruń 2000; M. Bączyk, E. Fojcik-Mastalska, L. Góral, J. Pisuliński, W. Pyzioł, *Prawo bankowe. Komentarz*, Warszawa 2007; M. Bączyk, A. Jakubiec, P. Katner, M. Romanowski, *Umowy związane z obrotem papierami wartościowymi na rynku kapitałowym* [w:] *System Prawa Prywatnego*, red. Z. Radwański, B. Kordasiewicz, t. 9, *Prawo zobowiązań – umowy nienazwane*, red. W.J. Katner, Warszawa 2018; S. Czepita, E. Drozd, Z. Kuniewicz, Z. Radwański, S. Słotwiński [w:] *System Prawa Prywatnego*, red. Z. Radwański, B. Kordasiewicz, t. 2, *Prawo cywilne – część ogólna*, red. Z. Radwański, A. Olejniczak, Warszawa 2019; A. Janiak, *Bank jako instytucja zaufania publicznego*, „Głosa” 2003/2; A. Janiak, *Banki hipoteczne i listy zastawne w świetle prawa polskiego*, Zamość 2004; A. Janiak, *Czynności bankowe* [w:] *Umowy w obrocie gospodarczym*, red. A. Koch, J. Napierała, Warszawa 2015; A. Janiak, *Przywileje bankowe w prawie polskim*, Kraków 2003; A. Janiak,

Walka karnawału z postem. Przedsiębiorstwa jak inne, większość przywilejów bankowych nie ma żadnego uzasadnienia, Rzeczposp. 2001/130; A. Kawulski, *Prawo bankowe. Komentarz*, Warszawa 2013; *Kodeks cywilny. Komentarz*, t. 1, red. M. Gutowski, Warszawa 2018; M. Kordela, *Zasady prawa. Studium teoretycznoprawne*, Poznań 2012; C. Kosikowski, *Publiczne prawo bankowe*, Warszawa 1999; A. Krysiak, A. Staniszevska, M.S. Wiatr, *Zarządzanie portfelem kredytowym banku*, Warszawa 2012; P. Machnikowski, *Umowy związane (związki umów) [w:] System Prawa Prywatnego*, red. Z. Radwański, t. 5, *Prawo zobowiązań – część ogólna*, red. E. Łętowska, Warszawa 2012; J. Majewski, *Przestępne użycie określeń bank lub kasa*, PB 2000/5; L. Mazur, *Prawo bankowe. Komentarz*, Warszawa 2008; M. Michalski, *Prawne uwarunkowania bankowości inwestycyjnej w Polsce*, PB 2000/5; T. Narożny, *Prawo bankowe*, Poznań 1998; Z. Ofiarski, *Prawo bankowe*, Warszawa 2017; Z. Ofiarski, *Prawo bankowe. Komentarz*, Warszawa 2013; *Prawo bankowe. Komentarz*, red. W. Góralczyk, Warszawa 1997; *Prawo bankowe. Komentarz*, red. H. Gronkiewicz-Waltz, Warszawa 2013; *Prawo bankowe. Komentarz*, t. 1, *Komentarz do art. 1–92*, red. F. Zoll, Kraków 2005; *Prawo bankowe. Komentarz*, t. 2, *Komentarz do art. 92A–194*, red. F. Zoll, Kraków 2005; Z. Radwański, A. Olejniczak, *Prawo cywilne – część ogólna*, Warszawa 2013; Z. Radwański, A. Olejniczak, *Zobowiązania – część ogólna*, Warszawa 2018; E. Radziszewski, *Bank jako instytucja zaufania publicznego. Gwarancje prawne i instytucjonalne. Poradnik klienta usług finansowych*, Warszawa 2013; A. Rzeczycka, *Ryzyko bankowe i metody jego ograniczenia*, Gdańsk 2002; G. Sikorski, *Prawo bankowe. Komentarz*, Warszawa 2015; B. Smykla, *Prawo bankowe. Komentarz*, Warszawa 2011; Z. Szażyk, A. Szafranski, *Publiczne prawo gospodarcze*, Warszawa 2018; *System Prawa Administracyjnego*, red. R. Hauser, Z. Niewiadomski, A. Wróbel, t. 8A, *Publiczne prawo gospodarcze*, Warszawa 2018; *System Prawa Prywatnego*, red. Z. Radwański, t. 1, *Prawo cywilne – część ogólna*, red. M. Safjan, Warszawa 2012; *System Prawa Prywatnego*, red. Z. Radwański, B. Kordasiewicz, t. 2, *Prawo cywilne – część ogólna*, red. Z. Radwański, A. Olejniczak, Warszawa 2019; S. Wronkowska, Z. Ziemiński, *Zarys teorii państwa i prawa*, Warszawa 1992; P. Zapadka, *Ryzyko prawne w działalności banków komercyjnych – wybrane zagadnienia*, PB 2007/3; P. Zapadka, *Usługi bankowości inwestycyjnej*, Warszawa 2012; M. Zieliński, *Wykładnia prawa. Zasady, reguły, wskazówki*, Warszawa 2012.

1. Pojęcie prawa bankowego, prawa bankowego prywatnego i ich miejsce w systemie prawa

Aby określić miejsce cywilnoprawnych przepisów prawa bankowego w systemie prawnym, najpierw trzeba się odwołać do wspomianej w piśmiennictwie dychotomii prawa bankowego *sensu largo* i prawa bankowego *sensu stricto*¹.

Prawo bankowe *sensu largo* to wszelkie przepisy (lub w innym ujęciu – normy) regulujące działalność banków: poczynając od norm Konstytucji RP mających wpływ na tę działalność, przez normy prawa Unii Europejskiej (w pierwszym rzędzie wskazane w art. 4 pr. bank., z najistotniejszym rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z 26.06.2013 r. w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych), przez prawo bankowe *sensu stricto*, kończąc na innych ustawach i aktach wykonawczych.

Natomiast prawo bankowe *sensu stricto* to ustawa – Prawo bankowe i przepisy wykonawcze do tej ustawy.

Kolejną dychotomią określającą miejsce cywilnoprawnych przepisów prawa bankowego w systemie prawnym jest podział na prawo bankowe publiczne i prawo bankowe prywatne. Ten podział opiera się na przeciwstawieniu prawa publicznego i prywatnego.

Przeprowadzenie delimitacji między prawem prywatnym a publicznym jest od dawna przedmiotem rozważań nauki prawa. W teorii prawa wyrażany jest bliżej lub dalej idący sceptycyzm co do możliwości i naukowej weryfikowalności (poprawności), a także celowości jakiegokolwiek kryterium wyodrębniającego prawo publiczne i prawo prywatne². Praktyka interpretacji przepisów Prawa bankowego wskazuje jednak na użyteczność takiego wyodrębnienia.

¹ B. Paxford [w:] *Prawo bankowe. Komentarz*, red. H. Gronkiewicz-Waltz, Warszawa 2013, komentarz do art. 1, teza 2 i powołana tam publikacja A. Kawulskiego.

² Zob. M. Safjan [w:] *System Prawa Prywatnego*, t. 1, 2012, s. 32 i n.

2. Kryteria wyodrębnienia prawa bankowego prywatnego

Jak już wspomniano we wstępie, teoria prawa cywilnego wskazuje, że najbardziej precyzyjnym *criterium divisionis*, pozwalającym na identyfikację norm należących do prawa prywatnego, jest kryterium metody regulacji³. Tylko ta metoda daje możliwość uzyskania podziału o charakterze klasyfikacyjnym, a więc zupełnego i rozłącznego. Są też inne kryteria wyodrębnienia norm prawa bankowego prywatnego.

Jednak kryteria te, choć skuteczne *in abstracto*, nie zawsze dają jednoznaczny rezultat w przypadku konkretnych przepisów. Dlatego spore znaczenie przy dokonywaniu wyboru przepisów, które mają być przedmiotem komentarza, miała też częstotliwość występowania w praktyce problemów interpretacyjnych dotyczących danego przepisu oraz istotność tych problemów dla praktyki.

3. Prawo bankowe prywatne a prawo prywatne „ogólne”, w tym prawo cywilne

Przy interpretacji prywatnoprawnych przepisów Prawa bankowego konieczne jest uwzględnianie, i to wprost, przepisów części ogólnej Kodeksu cywilnego.

Największe znaczenie dla prawa bankowego prywatnego mają przepisy (normy) prawa obligacyjnego, zarówno zawarte w księdze III k.c. (część ogólna, a także niektóre umowy nazwane, jak np. umowa rachunku bankowego, pożyczki, poręczenia), jak i pozakodeksowe (prawo wekslowe, prawo czekowe, prawo papierów wartościowych). Prawo bankowe prywatne nie mogłoby prawidłowo funkcjonować bez norm części ogólnej Kodeksu cywilnego, w tym dotyczących osób fizycznych i prawnych, przedsiębiorców, czynności prawnych, w tym ich formy itd. Istotne dla prawa bankowego są też przepisy (normy) prawa rzeczowego (zarówno księga II k.c., jak i akty pozakodeksowe, np. ustawa o księgach wieczystych i hipotece, ustawa o zastawie rejestrowym i rejestrze zastawów).

³ M. Safjan [w:] *System Prawa Prywatnego*, t. 1, 2012, s. 32 i n.

Nieobojętna dla prawa bankowego prywatnego jest również materia prawa spadkowego. Chodzi tu zarówno o kwestie ogólne związane z przejściem praw majątkowych ze spadkodawców na spadkobierców i zapisobierców, uregulowane w księdze IV k.c., jak i zawarte w Prawie bankowym przepisy szczegółowe, a wśród nich „dyspozycja wkładem na rachunku bankowym na wypadek śmierci” (art. 56), wygaśnięcie umowy rachunku bankowego w razie śmierci posiadacza rachunku (art. 56, 59a, 59b, jako unormowanie szczególne wobec Kodeksu cywilnego).

Istnieją również, choć w mniejszym zakresie, pola wspólne między cywilnoprawnymi przepisami prawa bankowego a prawem rodzinnym i opiekuńczym. Można je dostrzec w Kodeksie rodzinnym i opiekuńczym – są to reguły dotyczące zarządu majątkiem wspólnym i majątkami osobistymi małżonków (art. 31 i n. k.r.o.), reguły dotyczące zarządu majątkiem osób niemających pełnej zdolności do czynności prawnych (małoletnich – art. 101 k.r.o., osób, dla których ustanowiono opiekę i kuratelę – art. 155, 156, 159, 161 k.r.o.). W Prawie bankowym aspekt rodzinnoprawny szczególnie widoczny jest w regulacjach rachunku rodzinnego oraz uprawnień małoletniego jako posiadacza rachunku oszczędnościowego (art. 58 i n. pr. bank.).

O odkodowywaniu norm prawnych zawartych w różnych aktach prawnych – zob. dalej, pkt 5.

4. Historia prawa bankowego (wzmianka) i jej wpływ na interpretację przepisów prawa bankowego prywatnego

Jak w przypadku każdej ustawy o długiej historii, do świadomej interpretacji Prawa bankowego, w tym jego przepisów prywatnoprawnych, przydatna jest znajomość historii tego prawa⁴. W okresie przedwojennym trudno mówić o wyodrębnieniu prawa bankowego prywatnego; z zasady materia ta podlegała prawu prywatnemu „ogólnemu”. Z przepisów, które

⁴ O tej historii zob. np. A. Janiak, *Przywileje bankowe w prawie polskim*, Warszawa 2003, rozdz. I, pkt 2 i n.

można by określić jako zaczątki prawa bankowego prywatnego, wspomnieć tu można o pewnych przywilejach na obszarze prawa prywatnego, z których korzystały niektóre banki państwowe realizujące zadania powierzone przez państwo.

W okresie powojennym – a więc gospodarki planowej (lata 1945–1989) – została zakwestionowana sama idea prawa prywatnego w działalności gospodarczej. Z jednej strony działalność banków była poddana reglamentacji zarówno co do zasady, w tym przez instytucję specjalnej zdolności osób prawnych (m.in. banków), jak i w licznych przepisach szczegółowych. Specjalna zdolność do czynności prawnych została usankcjonowana w art. 36 k.c. z 1964 r., w myśl którego „zdolność prawna osoby prawnej nie obejmuje praw i obowiązków wyłączonych przez ustawę lub przez oparty na niej statut. Nie obejmuje ona również praw i obowiązków, które nie są związane z zakresem zadań danej osoby prawnej; nie wpływa to jednak na ważność czynności prawnej, chyba że druga strona wiedziała, iż czynność dotyczy takich praw lub obowiązków”. Efektem tej konstrukcji była konieczność pozytywnego określania zakresu działania banków.

Momentem przełomowym dla treści i interpretacji prawa bankowego prywatnego było wprowadzenie do Kodeksu cywilnego art. 353¹ k.c., statuującego zasadę swobody umów, oraz uchycenie wspomnianego art. 36 k.c.⁵ Dokonując tych zmian, nie uchylono licznych w Prawie bankowym przepisów określających w sposób pozytywny zakres specjalnej zdolności prawnej banków. Rozwiązanie takie było oczywiście konieczne ze względu na pewność obrotu prawnego. Zmiany prawa cywilnego wówczas wprowadzone były i tak rewolucyjne. Obecnie jednak pozostawienie tych przepisów nasuwa pytania, czy – w kontekście zasady swobody umów – nie są one legislacyjnym *superfluum*.

Obrót bankowy, uwolniony po 1989 r. z rygorów gospodarki planowej, poczynając od lat 90. XX w., stopniowo jest poddawany wzmocnionym rygorom nadzoru bankowego i regulacji w zakresie prywatnoprawnym.

⁵ Na mocy ustawy z 28.07.1990 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny (Dz.U. Nr 55, poz. 321), zmiana ta weszła w życie 1.10.1990 r.

Barbara Bajor – doktor habilitowany nauk prawnych; profesor w Katedrze Prawa Prywatnego Europejskiej Wyższej Szkoły Prawa i Administracji w Warszawie; członek Rady Naukowej Instytutu Nauk Prawnych Polskiej Akademii Nauk; autorka publikacji naukowych z zakresu prawa cywilnego, bankowego i problematyki usług płatniczych.

Lechosław Kociucki – doktor habilitowany nauk prawnych; od 1993 r. świadczy, jako radca prawny, pomoc prawną dla banku komercyjnego, przede wszystkim w zakresie relacji z klientami korporacyjnymi, a także rynku małych i średnich przedsiębiorstw oraz rynku detalicznego; autor publikacji naukowych z zakresu szeroko rozumianego prawa cywilnego.

Jędrzej M. Kondek – doktor nauk prawnych; kierownik Sekcji Prawa i Procesu Cywilnego w Instytucie Wymiaru Sprawiedliwości; sędzia Sądu Rejonowego dla m.st. Warszawy; wcześniej radca prawny; autor wielu publikacji naukowych z zakresu prawa cywilnego i historii prawa.

Katarzyna Królikowska – doktor nauk prawnych; adiunkt w Akademii Leona Koźmińskiego w Warszawie; radca prawny w Biurze Rzecznika Finansowego; była radcą Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej i asystentem sędziego w Trybunale Konstytucyjnym; autorka publikacji naukowych z zakresu prawa cywilnego i konstytucyjnego.

Publikacja zawiera komentarz do cywilnoprawnych przepisów ustawy – Prawo bankowe. Autorzy, dokonując wyboru przepisów, kierowali się w szczególności częstotliwością występowania w praktyce problemów interpretacyjnych dotyczących danych norm oraz ich znaczeniem dla praktyki. Skupili się na omówieniu m.in.:

- przepisów ogólnych: czynności okołobankowych, formy elektronicznej oświadczeń woli związanych z dokonywaniem czynności bankowych, terminowych operacji finansowych, obowiązku utrzymywania płynności płatniczej;
- rachunków bankowych: ich rodzajów, uprawnień posiadacza rachunku, treści i form umowy rachunku bankowego, dysponowania rachunkiem przez małoletniego;
- rozliczeń pieniężnych przeprowadzanych za pośrednictwem banków: ich form, odpowiedzialności kilku banków, kontroli przy wypłatach;
- kredytów i pożyczek pieniężnych: zdolności kredytowej, terminu spłaty kredytu, ochrony osób, które zaciągnęły kredyt denominowany lub indeksowany do waluty innej niż polska, opóźnień w spłacie kredytu, oprocentowania;
- gwarancji bankowych, poręczeń i akredytyw;
- emisji bankowych papierów wartościowych;
- szczególnych obowiązków i uprawnień banków: sekurytyzacji, tajemnicy bankowej, przetwarzania danych osobowych klientów banków, prowizji, opłat.

9788381878098 W01P01

ISBN 978-83-8187-809-8

9 788381 878098

ZAMÓWIENIA:

INFOLINIA 801 04 45 45

ZAMOWIENIA@WOLTERSKLUWER.PL

WWW.PROFINFO.PL